

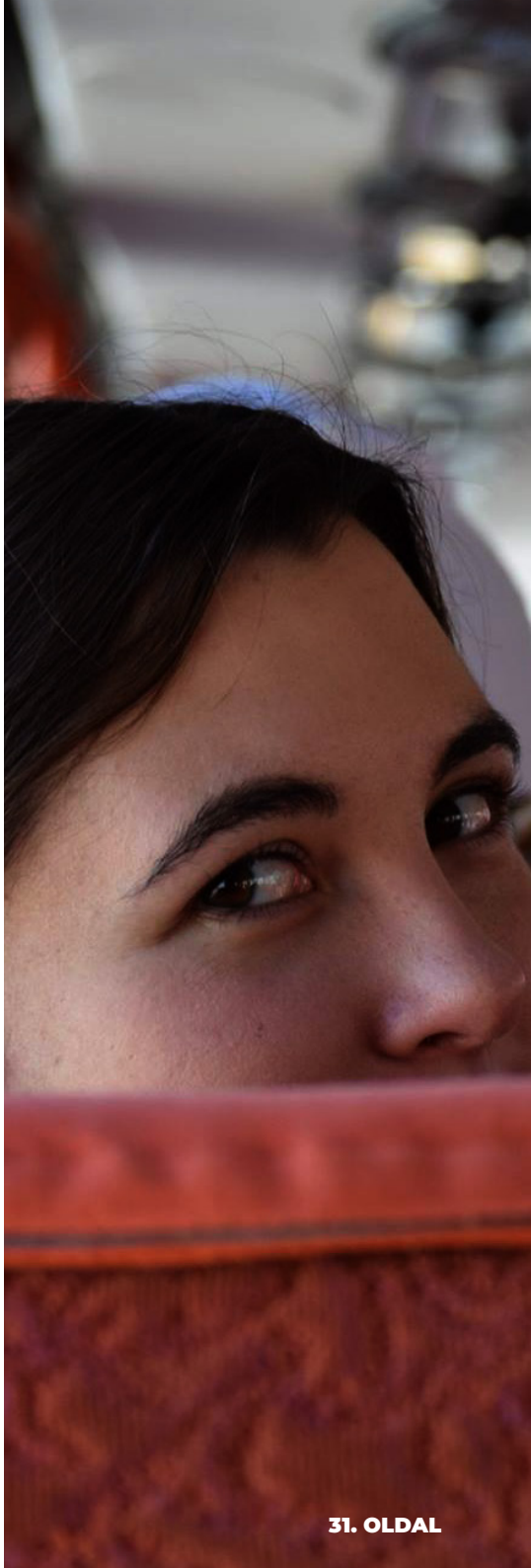
Liliom- mentes paradicsom

GADOS ESZTER KRITIKAI
SZEME NEM CSAK NÉZ,
LÁT IS

Molnár Ferenc- Liliom - Egy csirkefogó élete és halála - Külvárosi legenda hét képben

„Valami szépet gondoljon, ki, mert ettől függ, hogy...” Segíték. A pontok után - bár kimondva a darabban sem volt - de a mondat így végződött volna: „ettől függ, hogy... a mennybe jut-e Liliom”.

Másvilág, Paradicsom, Mennysország és persze mindenekelőtt a Purgatórium. A hely, amit olyan nehéz körülírni, amit végtelenül nehéz színpadra vinni. Hiszen nem mindegy, melyik oldalra billenünk, hogy a kritikák mit visszhangoznak, hogy túlságosan elvitte a rendező a spiritualitás felé, vagy inkább humorosan és egyszerűen fogta fel az egészet. Ha körbe nézünk az irodalmi alkotások között, vagy saját élményeinkre gondolunk a Paradicsom témájával kapcsolatban, bizony sokszor hajmeresztő és igencsak összetett menny-ábrázolásokkal találkozunk. Én most egy színdarab mentén szeretnék megmutatni egy mennysországot a sok elképzelés közül. Miként szerette volna ábrázolni maga az író: Molnár Ferenc, és hogy ezt hogyan interpretálta ifj. Vidnyánszky Attila. A darab 2018-ban lett bemutatva a Vígszínházban. Már maga a cím is igencsak sokatmondó. „Egy csirkefogó élete és halála”. A „csirkefogó”, másnéven Liliom, akiben némileg a szerző személye is feltűnik, egy piti bűnöző. Egy egyszerű ember, aki mély szegénységében tengődik, és saját elmondása szerint egyszerűen képtelen a jóra. Ez Liliom tragikuma. Egész élete afféle lelki vívódás: hiába igyekszik megjavulni, a

jót választani, mégis elcsábul a könnyűnek tűnő pénzszerzés gondolatán. Mert az élet előre kiosztja a lapokat, és neki ez jutott. Ő ilyen és ilyen is marad. Történjen bármi, találjon rá az igaz szerelem az egyszerű és tiszta cselédlány Julika személyében, vagy ajánlhatnak neki biztos munkát: ő nem fogadja el, nem lesz boldog az általa is szeretett lánnyal, inkább makacsul megmarad olyanok, amilyen. Julika, aki később Liliom felesége lesz, sem tudja kirángatni ebből. Az ő történetük is tragikus, a fiatal lány tiszta, őszinte szerelemből szegődött Liliom mellé - aki még ebből sem képes tanulni és erőt meríteni, hogy a változás felé induljon. Helyette várandós feleségével rosszul bánik, ellenszenvesen és gyerekesen viselkedik, végül pedig megüti. Persze ez a tette mondatja ki Julikával a darab, úgy gondolom kulcsfontosságú mondatát, hogy „miért van az, hogy megüti az embert, és nem fáj? “. Nincs az a mélység, amiben ne menne utána Julika, annyira nagyon szereti ezt az embert. Viszont a lány szenved a szegénységük és rossz körülményeik miatt, és ezt a szenvedést már Liliom is nehezen viseli. A lány keserves sírását nem bírja elhordozni. Végül pedig Liliom egy félresikerült rablás következményeként, véget vet saját életének, és ezután jön a Másvilág. A hatodik szín.

Az előadás, ami egy hatalmas raktáépületben játszódik, egyszer csak darabjaira esik. Szétnyílik a tető, minden ablakon vakító fény árad be. Mindezzel egyidőben megszólal, fölzeng a zene, torz és rendezetlen, egymásra csúszó dallamokkal, trombita szóval, ami egyre csak hangosodik, majd füst árad a színpadról, körbe vonva az egész nézőteret-ezzel mintegy egy térré válik az egész, nincs színpad és nincs nézőtér, ezáltal beemel téged, a nézőt is ebbe a rémisztő és kaotikus állapotba.

Szinte sokként ér, az addig megszokott és hétköznapi történet után. Ez valami más, teljes mértékben elüt mindentől. Egy pillanatra te magad is elhiszed, hogy most többet fogsz látni. Úgy helyezkedsz a székben, a szíved egyre hevesebben ver, várod, hogy mi lesz, mi lehet az erősödő fény mögött.

Nekem ez egy hihetetlen élmény volt, amit azóta is háttorborgva idézek fel, és ez a rendezőt dicséri. Eredetileg az ötös és a hatos szín között nem volt ekkora választóvonal. Szinte az addig mutatott valóságból vitték tovább ugyanazt, szinte csak szavakban jelezve, hogy igen ez már a Másvilág, de semmi több. Viszont ifj. Vidnyánszky Attila mintha érezte volna, hogy a kettő nagyon is elválik egymástól. Valamit tudhatott arról, milyen is lehet Isten mindeneket elsópró ereje, dicsősége. Mert őszintén, egy pillanatra ezzel találtad magadat szembe. Mintha tényleg megpillanthatnál valamit abból, ami azt hiszem, mindünket valamilyen szinten foglalkoztat, hogy vajon milyen lesz odaát. Szívem szerint itt meg is állnék, mindenkit meghagyva, az előbb lefestett képből, remélve hogy sikerült átadnom valamit abból az állapotból, amit akkor én ott átéltem.

De sajnós az igazság, hogy hiába minden izgalom, semmi többet nem fog mutatni és láttatni a színdarab. Ugyanis egyszer csak kikerülünk ebből a katartikus állapotból a valóságba, és egy vallatóterembe kerülünk. A mennyország fénye, hangja, füstje, varázsa, egy jól látható, a színpad bal oldalán elhelyezkedő ajtó mögé záródik, amit néha-néha azért kinyitnak kiengedve egy kis fényt és klisé tollpíhéket, melyeket az angyalok szárnyaikból hullatnak, de ennyi.

És kezdetét veszi egy elkarikírozott és

nagyon gúnyos purgatóriumi vallatása Liliomnak. Amit, hogy még inkább arcon csapjon a valóság, az előző színekben már megismert rendőr páros,- hátukon kicsi angyalszárnyakkal, jelezvén, hogy azért ők már mégsem ugyanazok a személyek, - folytatnak le. Ez az előadás és maga a Molnár Ferenc által megírt darab is jól mutatja, hogy ez a „menny” is csak valami földi dolog... Ez a mennyország nem több, csak egy indok, egy eszköze annak, hogy megmagyarázza Molnár azt, amit maga is rosszul tett az életében - semmi köze a hithez. Liliom vallatása is alságos, semmi köze az igazi megváltáshoz, bűnbocsánathoz. Liliomnak meg kell felelnie életében elkövetett tetteiért, hogy majd a kiszabott 16 évnyi tisztítóút után, mintegy záró vizsgaként bebizonyítva, hogy nem teltek haszontalanul ezek az évek, visszaengedik még utoljára a földre, hogy valami jót tegyen, s ezután, ha sikeresen vizsgázik, részesedhet a Mennyországból. A vallatásra azért van szükség, hogy Liliom végre kimondja és elismerje, hogy igazából ő is szereti feleségét és hogy rossz volt életében. De nem. Liliom halála után is ugyanolyan makacs és önféjű. Nem hibás semmiért, nem bánt meg semmit. Szó sincs arról, hogy legalább itt szembenéz magával a bűneivel. Még a Mennyországban is konok. És bár hamarabb lezárul a darab, mintsem hogy kiderüljön, de Liliom valószínűleg elbukik a „záróvizsgán” is. Ez a közömbösség, nagyon távol áll a keresztyénségtől, és eléggé hamis képet fest - legalizálja azt, ami nem elfogadható.

Mint református ember, nyilvánvalóan vannak fenntartásaim ezzel az egésszel. Ez a Menny- ábrázolás sem tudott túlmutatni a mi világi elképzeléseinken és Molnár is - érthető okokból, mint megannyi más irodalmi alkotás - támaszkodik a „katolikus mintára” és vegyít mindenféle elemet, de a lényege az egésznek egy. Neked nincs egyenes utad a mennybe. Ki kell állnod valamilyen próbát, számot kell adnod a tetteidről. Maga a számadás persze nem téves gondolat, de a számdarab kontextusában nem áll meg, ugyanis ez a számadás a tisztítóútzben eltöltendő éveid száma miatt kell, nem pedig akkor történik mikor a Bárány előtt állsz meg az utolsó ítéletkor. Jézus Krisztus kereszthalála ennek fényében, kissé hiábavalónak tűnik. Neked tenned kell, dolgoznod kell az üdvösségedért. És persze magát a történetet is ez viszi előre. Az egyenes út nem izgalmas és nem késlelteti, nem nyújtja el vagy nyomatékosítja az egészszet. A cselekmény szempontjából kell a purgatórium feszültsége. Kell, hogy éreztetve legyen, hogy Liliom nem csak úgy mondja, hogy ő nem lehet más, hanem tényleg, még halála után is kitart mindemellett.

Belegondoltam, milyen nyomasztó lehet az, ha valaki egy pillanatra is ezt a képet erősíti és viszi magával tovább. Ha én hitetlen ember lennék, lehet, hogy ezzel csak tovább erősíteném magamban az egyház iránti ellenszenvemet. Vagy ki tudja, hány ember fejében élhetnek hasonló elgondolások a mennyországról. És persze, ezt nem vesszük komolyan és persze ez az egész jelenet csak a humor oltárán lett feláldozva, de akkor is, valami nyomot hagy. És ez bosszantó. Nincs változás, nincs remény, nincs megbocsátás, nincs megváltás. Vagyis a Molnár Ferenc által írt változatban. A szereplők nem fejlődnek, történjen bármi. Viszont a valódi mennyország - úgy vélem ebben egy véleményen vagyunk - nem ilyen és nem így működik. Ez a Téka azért jött létre, hogy körbejárja a „mennyország”, a „paradicsom” témáját, ahova, mi már tudhatjuk most, életünkben, hogy Jézus ígérete szerint foglalt helyünk van. Nem vagyunk Liliomok.